
Śp. ks. prof. dr hab. Lucjan Balter SAC : teolog i mariolog (1936-2010)

Salvatoris Mater 13/1/2, 373-378

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Wojtczak OMI – doktorem habilitowanym

Dnia 9 grudnia 2010 r. Rada Naukowa Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu po zakończeniu odpowiedniego przewodu i odbyciu kolokwium nadała o. Adamowi Wojtczakowi, członkowi zwyczajnemu Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, stopień doktora habilitowanego nauk teologicznych z zakresu dogmatyki. Ojciec Adam uzyskał ten stopień w wyniku imponującego dorobku naukowego zawartego w ponad 30 artykułach z zakresu teologii dogmatycznej oraz kilku książek, z których najważniejsza, ta habilitacyjna nosi tytuł: *Matka i Królowa. Ku integralnemu i pogłębionemu rozumieniu tytułów maryjnych*, Poznań 2009, ss. 460. Tym samym o. Adam stał się kolejnym, już ósmym w Prowincji Oblatów samodzielnym pracownikiem naukowym.

Ojciec Adam Wojtczak jest od wielu lat współpracownikiem kwartalnika „Salvatoris Mater” i Centrum Formacji Maryjnej w Licheniu.

(jk)

Maryja w dialogu ekumenicznym – symposium w Poznaniu

15 kwietnia 2011 r. odbyła się w Poznaniu konferencja naukowa „Maryja w dialogu ekumenicznym między Wschodem a Zachodem”. Spotkanie zorganizował Zakład Teologii Fundamentalnej i Ekumenizmu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Kierownikiem Zakładu jest o. prof. UAM dr hab. Bogusław Kochaniewicz OP.

W czasie konferencji podjęto następujące zagadnienia: „Filozofia a ekumenizm” – prof. UAM dr hab. Krzysztof Stachewicz (Poznań), „Objawienie w dialogu ekumenicznym między Wschodem a Zachodem” – ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek (PWT Wrocław), „Pojęcie dogmatu w dialogu katolicko-prawosławnym. Podobieństwa i różnice” – ks. prof. dr hab. Zygfryd Glaeser (UO Opole), „Pojęcie Tradycji w dialogu ekumenicznym” – ks. dr Paweł Borto (WSD Kielce), „Antropologiczna wizja człowieka w dialogu ekumenicznym” – ks. prof. US dr hab. Janusz Bujak (Szczecin), „Dokumenty z Dombes i Seattle. Metodologiczne implikacje dla mariologii katolickiej” – dr Ryszard Obariski (Kielce), „Pośrednictwo Maryi w Duchu Świętym a dialog ekumeniczny” – o. prof. UKSW dr hab. Grzegorz Bartosik OFMConv (Warszawa), „Nowa perspektywa dialogu: *Per Ecclesiam ad Mariam*” – o. prof. UAM dr hab. Bo-

gusław Kochaniewicz OP (Poznań), „Matka Boża w Prawosławiu” – ks. dr Mikołaj Kostecki (Olsztyn), „Theotokos w dialogu katolicko-prawosławnym według Jana Pawła II” – ks. prof. UAM dr hab. Jarosław Moskałyk (Poznań).

(jk)

Maryja w liturgii Kościoła – sympozjum w Paryżu

W dniach 26-28 stycznia 2011 r. w Instytucie Katolickim w Paryżu odbyło się sympozjum poświęcone obecności Maryi w liturgii Kościoła.

W czasie sympozjum omówiono następujące zagadnienia: „Maryja we współczesnych hymnach liturgicznych” (O. Quenardel), „Ewolucja maryjnych oficjów liturgicznych w średniowieczu” (C. Maitre), „Muzyka liturgiczna a teologia maryjna w XX wieku” (M. Steinmetz), „Miejsce Maryi w Mszałe Rzymskim: perspektywy dla pobożności maryjnej w liturgii Vaticanum II” (J. Evenou), „Msze ku czci Dziewicy Maryi – między pobożnością a odnową liturgiczną” (P. Pretot), „Problemy ekologiczne i ekumeniczne pobożności liturgicznej” (L. Villemin), „Święto 25 marca na Wschodzie i Zachodzie: problemy teologiczne miejsca Maryi w cyklu liturgicznym” (I. Gazzola), „Wprowadzenie pobożności maryjnej do cyklu świąt liturgicznych w XIX wieku” (B. Waché), „Problemy antropologiczne świąt maryjnych” (J. Roten), „Ewolucja form pobożności maryjnej w XV-XVII wieku” (N. Lemaitre), „Różaniec od przeszłości do teraźniejszości: aktualne problemy w relacjach między pobożnością maryjną a liturgią” (Olivier z St Martin), „Niektóre obrazy maryjne we francuskich hymnach XVII wieku” (I. Noye), „Misterium liturgiczne, misterium Kościoła, misterium Maryi” (S. Maggiani), „Chrystus i Maryja: problemy teologiczne na dziś” (J.-L. Soulette).

Sympozjum zorganizowało Francuskie Towarzystwo Studiów Maryjnych przy współpracy Papieskiego Wydziału Teologicznego „Marianum”.

(jk)

„Maryja: Biblia i Tradycja” – soboty maryjne w Rzymie

Po raz 33. Centrum Kultury Maryjnej w Rzymie, kierowane przez E. Toniolę, zorganizowało maryjny cykl wykładów publicznych (od listopada 2010 do kwietnia 2011). Tegoroczny temat przewodni brzmiał: „Maryja: Biblia i Tradycja”.

W programie znalazły się następujące zagadnienia: „Słowo i Maryja: aktualność tematu” (S. Perrella), „Świętość a pobożność maryjna” (A. Amato), „Śpiew Córy Syjonu, Łk 1, 46-55” (A. Valentini), „Doktryna maryjna św. Augustyna” (C. Charamsa), „Ojcowie Kapadoccy jako świadkowie tradycji maryjnej” (L. Gambero), „Życie codzienne jako przyjmowanie Słowa jak Maryja” (S. Majorano), „Matka Boża w liturgiach wschodnich” (M. Nin), „Ikonografia maryjna w niepodzielnym Kościele” (M.G. Muzi), „Maryja w Apokalipsie 12” (B. Moriconi), „Maryja źródłem informacji o dzieciństwie Jezusa: głosy Tradycji” (A. Serra), „Milczenie Maryi szczytem słuchania” (G. Colzani), „Macierzyństwo Maryi na soborach w Efezie i Chalcedonie” (M. Maritano), „Figura Maryi w hymnografii bizantyjskiej” (P. Zannini), „Dziewica Maryja u św. Teresy z Awila i św. Teresy od Dzieciątka Jezus” (J. Esquerda Bifet), „Stała pod krzyżem Jezusa. Biblia, Tradycja, Magisterium” (E. Toniolo).

Spotkania tradycyjnie odbywają się w bazylice Santa Maria in Via Lata przy via del Corso (Rzym).

(jk)

Śp. ks. prof. dr hab. Lucjan Balter SAC – teolog i mariolog (1936-2010)

W nocy z 15 na 16 lutego 2010 r., w 74 roku życia i 51 kapłaństwa zmarł ks. prof. dr hab. Lucjan Balter SAC, wybitny teolog i mariolog.

Ks. Lucjan Balter przyszedł na świat 7 stycznia 1936 r. w Wilnie. Rodzice – Joanna, z domu Szurska, i Juliusz, adwokat – mieszkali w tym czasie w dzielnicy Zwierzyniec. 10 maja tego samego roku został ochrzczony w kościele parafialnym pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Tam też przystąpił do pierwszej Komunii św. i do sakramentu bierzmowania, którego w lipcu 1942 r. udzielił mu ks. abp Romuald Jałbrzykowski, metropolita wileński.

Największy wpływ na osobowość Księdza Profesora wywarła w okresie dzieciństwa jego matka Joanna, ojca bowiem utracił bardzo wcześnie, na skutek aresztowania i egzekucji dokonanej przez gestapo w 1941 r.

Duży wpływ na kształtowanie się osobowości, widzenia świata i wiary dorastającego Lucjana Baltera wywarły kolejno losy Wilna, które do roku 1939 należało do Polski, potem przeszło w ręce litewskie i okupację niemiecką, a od 1944 do 1946 r. znalazło się pod okupacją rosyjską.

Po pierwszej Komunii świętej Lucjan Balter został ministrantem i służył do Mszy św. m.in. w kaplicy Matki Bożej Miłosierdzia w Ostrej Bramie. W Wilnie również zasłyszał po raz pierwszy o Siostrze Faustynie i szerzącym się kulcie Jezusa Miłosiernego. Jak się okazało, były to istotne wskazówki na jego drodze powołania.

Po zakończeniu wojny mama Księdza Profesora zdecydowała się na repatriację i wraz z synem przybyła do Radomia, który stał się dla nich drugą małą ojczyzną. Tam ks. Lucjan Balter ukończył szkołę podstawową i – w 1948 r. – rozpoczął naukę w liceum ogólnokształcącym, przekształconym w niedługim czasie w Małe (Niższe) Seminarium Duchowne Księża Pallotynów w Wadowicach na Kopcu. Egzamin dojrzałości – nieuznawany przez władze komunistyczne – zdał w roku 1952, po czym zdecydował się wstąpić do nowicjatu Księża Pallotynów. Strój Stowarzyszenia przyjął 8 września 1952 r. w Ząbkowicach Śl. z rąk ks. prowincjała Stanisława Czapli, a pierwszą konsekrację złożył już 5 lipca 1953 r. w obecności ks. radcy Józefa Wróbla.

Studia filozoficzno-teologiczne ks. Lucjan Balter odbywał w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia w Ołtarzewie w latach 1953-1959. Tam też, 5 lipca 1957 r., złożył wieczną konsekrację. Sakrament święceń w stopniu diakonatu przyjął 22 stycznia 1959 r. a prezbiteratu niecałe 6 miesięcy później – 11 czerwca. Obu święceń udzielił mu ks. bp Zygmunt Choromański.

Ze względu na brak matury państwowej, w roku szkolnym 1959/1960, ks. Balter uczęszczał do Liceum Korespondencyjnego nr 15 w Warszawie, gdzie otrzymał świadectwo dojrzałości. W 1960 r. mógł więc rozpocząć na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim specjalistyczne studia z teologii dogmatycznej, które ukończył w 1963 r., uzyskawszy tytuł magistra-licencjata teologii. Po uzyskaniu dyplomu pozostał nadal w Lublinie i rozpoczął studia doktoranckie. Obrona doktoratu odbyła się w lutym 1969 r. na Wydziale Teologicznym KUL. Będąc studentem, ks. Lucjan Balter był już bardzo aktywnie zaangażowany w pracę edukacyjną, gdyż prowadził jednocześnie katechizację na poziomie szkoły średniej, poświęcając każdego tygodnia wiele godzin na spotkania z młodzieżą.

W 1966 r. ks. prof. Lucjan Balter rozpoczął wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie. Odtąd całe jego życie związane zostało z tym miejscem, w którym prowadził dla alumnów wykłady z teologii fundamentalnej (do 1978), liturgiki (do 1984) i przede wszystkim teologii dogmatycznej. Przez rok prowadził także ćwiczenia z homiletyki. W 1970 r. rozpoczął zajęcia z ekumenizmu, które prowadził, z małymi przerwami, do 1986 r. Nieocenione pozostają także jego zasługi na rzecz rozwo-

ju i kompletowania księgozbioru Biblioteki Seminaryjnej, której był dyrektorem do 1993 r.

Od 1972 r. Ksiądz Profesor został zaangażowany do pracy dydaktyczno-naukowej na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Na tej uczelni habilitował się w 1979 r., na podstawie obszernego dorobku naukowego oraz rozprawy pt. „Kapłaństwo Ludu Bożego”. Rok później otrzymał państwową nominację na stanowisko docenta.

W maju 1980 r. ks. Lucjan Balter został powołany na stanowisko prodziekana Wydziału Teologicznego, na którym urzędował w zasadzie bez przerwy (w międzyczasie nastąpiła reorganizacja Wydziału) aż do 1993 r. Kiedy przestał być prodziekanem, na wniosek Dziekana Wydziału Teologicznego, został mianowany na czas nieokreślony Pełnomocnikiem Rektora ds. Studiów Zaocznych. Pełniąc tę funkcję, w 1994 r., został wybrany przez Radę Wydziału Teologicznego na prodziekana. Funkcję tę pełnił nieprzerwanie do 2005 r.

W ramach współpracy z różnymi instytucjami teologicznymi ks. Lucjan Balter prowadził zajęcia dydaktyczne na wielu innych uczelniach. W roku 1998 r. na prośbę ks. prałata Jana Kasiukiewicza, podjął nawet gościnnie wykłady w mieście swojego urodzenia, czyli w Wilnie.

W uznaniu dorobku naukowego, w 1982 r. ks. prof. Balter został mianowany kierownikiem drugiej katedry teologii dogmatycznej, przemianowanej potem na katedrę teologii pozytywnej, a także pełnił funkcję kuratora teologii ogólnej. W 1990 r. otrzymał nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego, a rok później odebrał z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pismo nadające mu tytuł naukowy profesora nauk teologicznych.

W dobie posoborowej, w latach 1968-1972, Ksiądz Profesor podjął się współredagowania polskiej wersji Międzynarodowego Przeglądu Teologicznego *Concilium*. Była to praca pioniera w sytuacji, w jakiej znajdował się Kościół w Polsce. Po zawieszeniu działalności w *Concilium*, od 1980 r. zaangażował się w prace zespołu redakcyjnego innego Międzynarodowego Przeglądu Teologicznego *Communio*. Od 1991 r. pełnił funkcję przewodniczącego wersji polskiej *Communio*, w którego przygotowanie merytoryczne, redagowanie i tłumaczenia wkładał całe swoje serce i talent. Praca wydawniczo-redakcyjna obu czasopism teologicznych o statusie międzynarodowym spowodowała, iż w tym czasie uczestniczył w licznych spotkaniach, sympozjach i kongresach naukowych, poszerzając horyzonty wiedzy własnej oraz swoich studentów.

W 1986 r. ks. Lucjan Balter został nieformalnym członkiem Stowarzyszenia AMATECA (*Associazione Manuali di Teologia Cattolica*) – wyłonionego w dużej mierze z członków krajowych Redakcji *Communio*, którego zadaniem stało się opracowanie i wydawanie podręczników teologii, ułożonych zgodnie ze schematem Katechizmu Kościoła Katolickiego.

W 1988 r. ks. Lucjan Balter został członkiem Europejskiego Towarzystwa Teologicznego, którego głównym zadaniem stało się popieranie rozwoju teologii, zwłaszcza przez organizowanie międzynarodowych kongresów teologicznych. W charakterze członka-korespondenta, związał się z *Pontificia Academia Mariana Internationalis* z siedzibą w Rzymie. Dzięki temu mógł brać czynny udział w Międzynarodowych Kongresach Mariologiczno-Maryjnych. Ponadto przez wiele lat współpracował z *Religionstheologisches Institut St. Gabriel* w Modling (koło Wiednia) oraz z niemiecką Sekcją Teologów Dogmatyków i Fundamentalistów. Nawiązał również współpracę z *Philosophische-Theologische Hochschule* w Vallendar oraz z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu w Moguncji (Niemcy). Owoce tych kontaktów stały się liczne sprawozdania i recenzje publikacji, drukowane przeważnie w Biuletynie Ekumenicznym w *Collectanea Theologica*.

W latach 1968-1983 Ksiądz Profesor był członkiem (przez trzy kadencje) Komisji Episkopatu Polski ds. Liturgii. Był to okres bardzo wyężonej pracy nad tłumaczeniem i przygotowaniem do druku polskiej wersji ksiąg liturgicznych.

Od roku 1978 do 1996 był sekretarzem Komisji Episkopatu ds. Ekumenizmu oraz sekretarzem Komisji Mieszanej Episkopatu Polski i Polskiej Rady Ekumenicznej (do 1995 r.), która koordynowała w miarę możliwości współpracę Kościoła rzymskokatolickiego z Kościołami zrzeszonymi w Polskiej Radzie Ekumenicznej.

Z nominacji Prymasa Polski ks. kard. Stefana Wyszyńskiego stał się uczestnikiem Synodu Archidiecezjalnego Warszawskiego w 1973 r.; a ks. kard. Józef Glemp mianował go członkiem Pierwszej Komisji Plenarnej Synodu Polskiego.

W roku 1997 z ramienia Konferencji Episkopatu Polski został przewodniczącym grupy katolickiej do dialogu z Kościołem Adwentystów Dnia Siódmego.

Mianowany przez Księdza Prymasa Józefa kard. Glempa i Konferencję Episkopatu Polski, został adiustatorem polskiego przekładu Katechizmu Kościoła Katolickiego oraz adiustatorem nowego przekładu dokumentów Soboru Watykańskiego II na język polski. W 2006 r. otrzymał także nominację na przedstawiciela Rady Naukowej Konferencji Episko-